

"ئەندىشەي چەپ و تيۇرى ناسيۇناليزم"

هادى محەمەدى

ھەر مېلەتتە، مېلەتتە بچە وسىنىپتە ۋە زنجىرەكانى
كويەتتى خۇي پتە ۋە دەكا و ناھەسىتە ۋە.

كارل ماركس

"مېلەتتە كە تا ئىستا نەيتوانىپ دەۋلەت دروست بكات مەھكوم بە فەوتانە. " ھېگل بېجگە لەم وتەيە،
تيۇرى مېلەتتە "بىمېژوو"ى ئاراستە كىردوۋە و بولغارىيەكان و سىرەكانى بە نەمۇنە ھېناۋەتە ۋە. فرىدرىك
ئىنگىس لە وتارىكتا ئەم بابەتە نامېژوۋىيە، درۋىنە و متافىزىكىيە ھېگلى بەرىن كىردۋتە ۋە. ئىنگىس ھۇي
تېكشكانى شۇرشى دېمۇكراتىكى سائەكانى 49-1848ى لەگەل رۋى دژە شۇرشى مېلەتتە سلاقى باشوورى
پېۋەند داۋە و مېلەتتە (چېك، سلۋاك، كرۇقات، سىر، رۇمانى، سلۋاقۇنى، دالماسى و...) بە لەمپەرى ئەم
شۇرشانە زانىۋە.

ئەلبەت ئىنگىس بۋەي نەيتوانىۋە ھۇكارى چىنايەتتى و واقى تېكشكانى ئەم شۇرشانە راقەبكات، ھاناي
بىردۋتە بەر ۋەھا تيۇرىيەكى متافىزىكى. ئەگەرچى مانىفىست لەسەر بنەماي پرولىتارىيە نيۋەتە ۋەھى
نووسراۋە و لەۋدا ستراتژى سىياسى لەمەر كېشەي نەتەۋى دىيارى نەكراۋە، بەلام ۋەھا ستراتژىك لە
بەرھەمەكانى تىرى ماركس دا سەبارەت بە كېشەي نەتەۋى پۈتۈنى و ئايرلەند ناماژەي پېكرائە: ماركس لە
دەيەي 1860 دا، ئازادى مېلەتتە ئايرلەند بە مەرجى سەرەكى ئازادى پرولىتارىيە برىتانىا دەزانى. ماركس
لەنيۋ بەرھەمەكانى ئەم سەردەمەيدا سى فاكتەرى دىيارى كىردوۋە كە لەگەل كېشەي نەتەۋى و
ئەنتىناسيۇناليزمى پرولىتارى پېۋەندىيەكى دىالىكتىكىيان پېكەۋە ھەيە و زۇرگىرنگ و پىر بايەخن:

1- تەنىيا ئازادى نەتەۋى نەتەۋى بىندەست، بەستىنى سىرپىنەۋى ھەلاۋاردن و دوژمنكارى لەنيۋان
نەتەۋەكاندا ھەمواردەكا و چىنى كىركارى ھەر دوو مېلەتتە (بىندەست و بالادەست) رىك دەخات، ھەتا لە دژى
دوژمنى ھاۋبەش يەك بگىرن.

2- چەوساندنەۋى مېلەتتە بىندەست دەبىتە ھۇي گەشەي دەسەلاتى فەكرى بورژوازى لەسەر كىركارانى مېلەتتە
بالادەست، بەراي ماركس: "ھەر مېلەتتە، مېلەتتە بچە وسىنىپتە ۋە، زنجىرەكانى كويەتتى خۇي پتە ۋە دەكا و
ناھەسىتە ۋە."

3- رزگاری میله‌تی بنده‌ست ده‌بیته هوی کزبونی بنه‌ما نابووری، سیاسی، سهربازی و فکرییه‌کانی چینی چه‌وسینه‌ر له میله‌تی بالاده‌ستدا، هه‌ر نه‌مه‌ش له خه‌باتی شو‌ر‌ش‌گ‌یر‌انه‌ی کریکارانی میله‌تی بالاده‌ستدا ده‌وریکی گرنگی هه‌یه.

جیگای داخه که له پاش مارکس، ئنگلس به پی‌ره‌وی له هیگل، تی‌زی متافیزیکی میله‌تانی "بی‌میژوو" گه‌لا‌ئه ده‌کا و رۆزا لوکزامبورگ و تروتسکیش به دامه‌زراندنی پارتی نه‌ترناسیونالیستی پرولتاری له‌گه‌ل سهربه‌خویی پو‌ئونی دژایه‌تی ده‌کهن و ده‌ئین: "نازادی میله‌تی پو‌ئونی نه‌وه‌نده دوور له راستی و خه‌یالییه وه‌ک نازادی میله‌تانی (چیک، ئایرله‌ند و ئالزاس) وایه." به‌لام وه‌ک بینیمان ره‌وتی واقعی میژوو نادورستی روانگه‌کانی ئنگلس و رۆزا لوکزامبورگ و تروتسکی سه‌ماند: نه هه‌ر میله‌تانی پو‌ئونی و ئیرله‌ند نازاد بوون و بوون به‌خاوه‌ن ده‌وله‌ت، به‌ئکوو تیکرای میله‌تانی سلاقی ناوه‌ندی و رۆژه‌لاتی نه‌وروپاش نازاد بوون و ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌بیان دروست کرد. (1)

له روانگه‌ی ماتریالیزمی میژوویدا پیکهاتنی ده‌وله‌تی نه‌ته‌وی (State Nation) له دریزه‌ی پرۆسه‌یه‌کی میژوویدا پیکدی و به‌شیک له میژووی گه‌شه‌ی کومه‌نگای مروقی ساغده‌کاته‌وه. نه‌وکاته که مناسباتی سه‌رمایه‌داری له ولاتیگ گه‌شه‌ ده‌کا و په‌ره‌ ده‌گری، شیرازی رزیوی کومه‌نگای فیودالی لیکه‌ترازی و ده‌وله‌تی نه‌ریتی (نه‌مپراتوری) تیکه‌روخی، له‌م نیوه‌دا نه‌وه‌ی وه‌ک نه‌ترناتیف جیگای ده‌وله‌تی نه‌ریتی ده‌گریته‌وه ده‌وله‌تی مودی‌رنه، که له‌سه‌ر سی‌فاکتی بنه‌ره‌تی: ناسیونالیزم، دیموکراسی و تکنولوژی داده‌م‌زری و به‌مجوره‌ ده‌وله‌تی مودی‌رن (modern state) دروست ده‌بی.

"سی‌فاکتیری ناسیونالیزم، دیموکراسی و تکنولوژی پیوه‌ندییه‌کی چه‌نلایه‌نه و دیالکتیکیان له‌سه‌ریه‌کتر هه‌یه و یه‌کتر ساغده‌که‌نه‌وه. یانی تا له ولاتیگ مناسباتی پیشه‌سازی و تکنولوژی گه‌شه‌ی نه‌کردییت بو‌ار بو‌ دروسبوونی ئینتیم و داخواری نه‌ته‌وه‌یی پیکنایه‌ت و یه‌کییتی و ته‌بایی فه‌ره‌ه‌نگی و زمانی دروست نابیت. چونکه له‌راستیدا و له دریزه‌ی پرۆسه‌ی مودی‌رنیزاسیوندا، ره‌وتی میژوو پیکهاته‌گه‌وره نه‌ریتییه‌کان ده‌روخینی و پیکهاته‌بچووکه خیله‌کیه‌کان له‌به‌ریه‌ک هه‌لده‌وه‌شینی و زه‌مینه‌ی گه‌شه و سه‌ره‌لدانی بزاقی نه‌ته‌وی ده‌خولقیینی. هه‌رکات له‌م پرۆسه‌یه سه‌ربگریت و بزاقی ناسیونالیستی هه‌راش بیت، پرۆسه‌ی مودی‌رنیزاسیون سه‌رله‌نوی به‌ره‌م دینیته‌وه و ته‌یارتری ده‌کاته‌وه. له مابه‌ینی دوو بنه‌مای ناسیونالیزم و تکنولوژی دا، فاکتی دیموکراسی ده‌وریکی دیالکتیکی ده‌بینی و به‌ساغکردنه‌وه‌ی له‌و دو فاکته‌ خوشی ساغ و به‌رینتر ده‌کاته‌وه." (2)

نه‌گه‌ر له فه‌زایه‌کی نازاد و دیموکراتیکدا گروویپیکی نه‌ته‌وی ئورگانیک که به‌شیوه‌ی ره‌سه‌ن و نازادانه هه‌لب‌زێردراون، ریبه‌ری پرۆسه‌ی مودی‌رنیزم بکه‌ن، چالاک‌ی و کارامه‌یی خویان پیشان ده‌ده‌ن و ره‌وته‌که گه‌شده‌تر و زیندووتر ده‌که‌نه‌وه. وه‌ک ده‌بینن بی‌له‌وه‌سی فاکته‌هیج ده‌وله‌تیکی مودی‌رن دروست نابیت: بو

وینه دهولته تی ئیسراییل هم ناسیونالیسته و هم سهنه تییه به لام چونکه دیموکراتیک نیه ، دهولته تیکی دواکه وتووو و زور کیسه و قهیران هه لده گیرسینی . دهولته تی تورکیاش هه ر وایه . به لام دهولته تی ئیران خاوهن هیچکام نه و سی فاکته نیه ! کوماری ئیسلامی دهسه لاتیکی مافیایی فاشیست و پاوا نخوازه که نه ناسیونالیسته ، نه تکنوکراته و نه دیموکرات ، پیگه ی جه ماوه ری نه م حکومته وه هه موو رژیمه فاشیسته کان نه چینی هه ژار و چینی ناوه راستی خواروو پیکهاتووو و سه ره پای نه مه ش پیکهاته ی جوغرافیایی و کومه لایه تی زیاتر نه پیکهاته ی نه مپراتوری ده چی و به دروشمی نومه تی واحده تیوریزه کراوه و نه سه ر بنه مای بازاری نه ریتی و بورژوازی ده لال پاوه ستاوه .

* * *

مه ترسییه ک که نه بوسه ی بزاقی چه پ دابوو و تا نه مرپوش پاشماوه و کاریگه ری نه هه ندی نه پارته چه په کاندای ماوه و ده بی خه سارناسی بکری ، نافه تی "سوسیال شو قینیزم" و ته سلیم بوونی زوری ک نه چه په کان نه ناست بروکراسی ستالینی و مارکسیزمی ئورتودوکس بوو که نه سه ده ی رابردوودا زور شوینی جیهانی داگرتبوو ، به لام به خوشییه وه نه م ره وته نه مرپو له پووکانه وه دایه . سوسیال شو قینیه ته کان به شیوه ی وشیارانه یان ناوشیارانه ده چنه خزمه ت میله تی بالاده ست و هه موو مافه کانی میله تانی بنده ست فه راموش ده کهن و ته نانه ت بگره زور جاریش له گه ل نامانج و ئینتماکانی میله تانی بنده ست دژایه تی ده کهن .

"ناسیونالیزم دیاردهیه کی گرژ و نا ئوزه که تا نه مرپو به روشنی پیناسه و راقه نه کراوه ، له گه ل نه وه ی میژووویه کی دیرینی هه یه به لام نه باری تیورییه وه هه تا نه مرپو سه رنجی پینه دراوه و خاوهن بیرمه ند و تیورداریژی تاییه ت به خوی نیه . لیبرالیزم ، سوسیالیزم ، کومونیزم و فاشیزم ، هه رکام نه م مه کته بانه بیرمه ند و تیوریستی تاییه ت و به ناوبانگیان هه یه ، به لام ناسیونالیزم تا نیوه راستی ده یه ی 1980 بیرمه ند و تیوریداریژی نه بووه .

له ده یه ی 1980 دا نه م چوار نووسه ره ی خواره وه چوار کتیبیان له مه ر نه ته وه و ناسیونالیزم نووسیوه :

1- ئیرنیست گیلنهر و کتیبی به ناوی : (نه ته وه کان و ناسیونالیزم 1983/Nations and nationalism)

2- بنیدیکت نه ندرسون و کتیبی به ناوی : (جقاته خه یانییه کان 1983/Imagined Communities)

3- ئیرییک هابزباوم و کتیبی به ناوی : (دا هینانی نه ریتی 1983/The invention of tradition)

4- ئانتونی سمیس و کتیبی به ناوی : (ره چه له کی نه تنیکی نه ته وه کان 1986/The Ethnic Origins of Nations)

Nations

خانی سه ره کی جیاوازی نه م نووسه رانه نه وه دایه که سی نووسه ری یه که م ناسیونالیزم به به رنه نجامی مودیرنیزم ده زانن و نه ته وه و ئینتمای نه ته وه یی به به ره می مودیرنیه ته له قه له م ده دن ، به لام چوارم نووسه ر

ناسیونالیزم دهگیریتتهوه بو سهردهمی کهوناراو پیی وایه ناسیونالیزمی نه مړو دریزه‌ی گه‌شه و ساغبوونه‌وهی قه‌وم و ره‌گه‌زه میژینه‌کانه .

نیستاکه به‌شیوه‌ی به‌رینتر نه‌م جیاوازییانه رافه‌ده‌که‌ین :

به‌رای گیلنهر پیکهاتنی نه‌ته‌وه به بی نالوگوړی نابووری — تکنولوژی، سه‌ره‌ه‌لدانی سیستمی تازه‌ی په‌روه‌رده، پیکهاتنی زمانی هاوبه‌ش، گه‌شه‌کردنی مافه‌کانی تاک و بازاره‌ به‌رینه‌کانی سه‌رمایه، نیم‌کانی نیه. به‌مچوره‌ گیلنهر روانگه‌ی مارکسیستی قه‌بول‌ده‌کا و نه‌ته‌وه به به‌ره‌می کومه‌نگای پیشه‌سازی ده‌زانی. به‌رای نه‌و نه‌ته‌وه خولقاوی رابردوو نیه، به‌لکوو نورگانیزمیکه که هه‌نگاو به هه‌نگاو شکل‌ده‌گری. نه‌و ده‌لی: نابووری پیشه‌سازی به‌دوو شت پیوستی هاوکاتی هه‌یه‌ن: 1) کولتوری ناوه‌ندی نوی، 2) ده‌ولته‌تی ناوه‌ندی نوی.

نه‌م دوو فاکته‌ش پیوستی حه‌یاتییان به‌یه‌کتر هه‌یه و یه‌کتر ته‌واو ده‌که‌ن. له‌لایه‌که‌وه فه‌ره‌ه‌نگی ناوه‌ندی نوی پیوستی به‌ده‌ولته‌تی ناوه‌ندی نوی هه‌یه، تا سازبکری و سه‌قامگیر بیت. له‌لایه‌که‌یتزه‌وه ده‌ولته‌تیش پیوستی به‌فه‌ره‌ه‌نگی ناوه‌ندی هاوبه‌ش و یه‌کپارچه‌ه‌یه تا بنه‌ماکانی خو‌ی سه‌قامگیر بکات، له‌هه‌ردوو حاله‌تیشدا ناسیونالیزم فه‌ره‌ه‌نگیکه که ده‌وری هاوبه‌شبوون و ناوه‌ندیون ده‌گیری. نه‌وه‌ی گیلنهر له‌مارکسیزمی نورتودوکس جیا‌ده‌کاته‌وه، روانگه‌کانی نه‌و له‌مه‌ر کی‌شهی نه‌ته‌وه‌یه. گیلنهر ناسیونالیزم به‌به‌ره‌می نه‌ته‌وه نازانی، به‌لکوو به‌پیچه‌وانه‌وه، نه‌ته‌وه به به‌ره‌می ناسیونالیزم ده‌زانی. به‌وته‌یه‌کتر گیلنهر ده‌لی: نه‌وه که بزاقی نه‌ته‌وه‌یی ده‌خولقی‌نی نه‌ته‌وه نیه، به‌لکوو به‌پیچه‌وانه‌وه نه‌وه بزاقی نه‌ته‌وه‌یه که نه‌ته‌وه دروست ده‌کات. نابی پیمان وابی که پیشتر نه‌ته‌وه هه‌یه و بزاقی نه‌ته‌وی سازده‌کات، به‌لکوو بزاقی نه‌ته‌وی نه‌ته‌وه دروست ده‌کات. بزاقی نه‌ته‌وی تی‌کرای نه‌و فاکته‌ فه‌ره‌ه‌نگی و کومه‌لایه‌تیانه دروست ده‌کات که نه‌ته‌وه وه‌ک پیکهاته‌یه‌کی یه‌کپارچه‌ده‌خاته‌روو. 3) به‌پیچه‌وانه‌ی روانگه‌ی گیلنهر، نه‌ندرسون پیکهاتنی نه‌ته‌وه به پیکهاته‌ی نابووری‌ه‌وه نابه‌ستیتته‌وه، به‌لکوو به‌شیوه‌ی راسته‌وخو له‌گه‌ل دیارده‌یه‌ک به‌ناوی "کاپیتالیزمی چاپ" پیوه‌ندی ده‌دات. له‌کاتی‌کا که گیلنهر له‌سه‌ر بنه‌مای نابووری نه‌ته‌وه جه‌خت ده‌کا و ناسیونالیزم به‌فه‌ره‌ه‌نگی قوناعی پیشه‌سازی ده‌زانی، نه‌ندرسون له‌سه‌ر فاکته‌ری فه‌ره‌ه‌نگی جه‌خت ده‌کا و نه‌ته‌وه وه‌ک گرووپیکی "نامانج‌خواز" ده‌ناسینی. به‌رای نه‌ندرسون گه‌شهی پیوه‌ندی‌کان، سه‌ره‌ه‌لدانی روژنامه‌گه‌ری، رومان‌نوسی و تکنیکی چاپ وه‌ک چه‌ندین ده‌رفه‌تی فه‌ره‌ه‌نگی بواریک ده‌ره‌خسینن که له‌ودا نه‌ته‌وه وه‌ک پیکهاته‌یه‌کی هاوسان و یه‌کپارچه‌دروست ده‌که‌ن. نه‌ندرسون پیی وایه که میدیا تازه‌کان و به‌تاییه‌ت روژنامه‌کان و هه‌ا ده‌وریک ده‌گیرن که له‌می‌شکی زوربه‌ی خه‌ل‌کدا ناما‌نجیکی هاوبه‌ش ده‌روینن. چونکه کومه‌لانی خه‌لک، یه‌ک هه‌وال، یه‌ک لی‌کدانه‌وه و یه‌ک بابته‌ت به‌زمانیکی هاوبه‌ش وهرده‌گرن، هه‌موو نه‌م فاکته‌رانه‌ده‌بنه‌ه‌وی بنه‌ماکانی هه‌ست و ئینتمای

نه ته وایه تی له میښکی نه واند ا بر سکیټ. به کورتی نه ندرسونیش وه ک گیلنه رگه شه و سره له لدانی بزاقی نه ته وهی به به ره می مودیرنیتته ده زانی، به لام له جیاتی فاکته نابورییه کان فاکته فرهه نگییه کان به گرنکتر ده زانی. (4)

هابزباوم هر وه ک گیلنه ر و نه ندرسون نه ته وه به دیاردهیه کی نوی ده زانی، به رای هابزباوم زوربه ی فاکته هاوبه شه کانی نه ته وه ناگه رینه وه بو سرده می که ونارا، به لکوو له م چاخه دا خولقینراون، نه م فاکتانه به پاپشتی نابوری و به نامیری نه نفورماتیک له کومه لگادا بلاوده کرینه وه و دهنه سامانی گشتی. که و ابوو نابی سره له لدانی نه ته وه له مودیرنیتته جیابکه یینه وه، چونکه له قوناعی که ونارادا دوخی گه شه ی نه م فاکته رانه نه بووه.

به لام نانتونی سمیس به پیچه وانده ی روانگه کانی سره وه، به شیوه ی ره خنه گرانه نه و تیورییه انه ی نرخاندووه و پیی وایه بهر له سرده می مودیرن نه ته وه و پیکه اته قه ومیه کان به شیوه ی خیل و گرووی بچووک له نارادا بوون و گه شه و ساغبوونه وه ی نه م گرووپانه نه ته وه کانی نه مړوی خولقاندووه. به رای سمیس ره گ و ریشه ی نه ته وه به شیوه یه کی قول و قایم به ناخی میژوودا روچووه و بهر له پیکه اتنی نه ته وه به رده وام گرووپه قه ومیه کان له نارادا بوون و هر نه مانه بناغی نه ته وه یان پیکه یناوه.

"به رای گیلنه ر ناسیونالیزم دیسیپلینیک سیاسیه که ده بیته هو ی پیکه اتنی یه کیته سیاسی و یه کیته نیشتمانی هاوانه نگ. به وته یه کیتز ناسیونالیزم روانگه یه کی سیاسیه که پیی وایه ولاتیکی یه کپارچه و هاوبه ش، ده بی خاوه ن سیستمیک سیاسی توکمه و یه کگرتوو بیت. گیلنه ر دیسان ده لی: ناسیونالیزم بزاقیکه که تیده کوشی فرهه نگ و سیاست ریگ بخت، ناسیونالیزم هه ولیکه که ده یه وی ژیرخانی فرهه نگی له گه ل سرخانی سیاسی، هاوده نگ بکات. هه ر ژیرخانیکش ته نیا سرخانیک تاییه ت قه بول ده کات.

سی فاکتی گرنک له روانگه ی گیلنه ردا بریتین له: فرهه نگی یه کگرتوو، ولاتی یه کپارچه، ریخراوی سیاسی نورگانیک. به رای گیلنه ر ناسیونالیزم دیاردهیه کی کون نیه، چونکه هه موو نه و سی فاکته به ره می مودیرنیتته ن. به رای نه ندرسون: ناما نجی نه ته وه یی، ناما نجی گرووپیکه که له نه مپراتوری بچووکتره و له خیل و عه شیره ش گه وره تره. نه ندرسونیش ناما نجی نه ته وه یی له گه ل مودیرنیتته پیوه ند ده دات، چونکه پرۆسه ی مودیرنیزاسیون له لایه که وه نه مپراتورییه کان هه لده وه شینیتته وه و ده ولته تی نه ته وه یی دروست ده کا و، له لایه کی تریشه وه به خولقاندنی تکنیکی چاپ و روژنامه گه ری بناغی نه ریته کانی خیل و عه شیره لیکده ترازینی.

به رای گیلنه ر بو پیکه اتنی ده ولته تی نه ته وه یی پیویستمان به م فاکتانه هیه: میدیای هاوبه ش، سیستمی سربازی هاوبه ش، سه مبول و هیمای نه ته وه یی هاوبه ش، فرهه نگی و زمانی هاوبه ش، جوغرافیا و کیانی

هاوبهش و سه رژيميري نه ته وهيي. تيكراي نه م فاكتانهش به رهه مي مودير نيتهن و نه سه رده مي نه ريتدا نين. (5)

'سه رده مي جيهان بيوون، سه رده مي ناخي زي سه رله نوئي ناسيوناليس ته كانه نه م راستيه هم نه ناست دهوله ته كانه به دي ده كرى، هم نه بزاقى ناسنامه خوازا ده بينرى، نه م بزاق و نينتمايه بوته هوى سه رسورمان و حه په ساني زوريك نه چاوه دي راني سياسى. چونكه پيشتر مهرگى سى رهه ندى ناسيوناليزم راگه يه ندر او بو: 1) مهرگ نه هم بهر ئابوورى نيونه ته وهيي 2) مهرگ نه هم بهر جيهانگيري فخره نكي هاوبهش و گه شه سندن ميدياكان 3) مهرگ نه هم بهر ته وژمي زانست وشه پولى زانيار بيه كان. 6)

به لام بزاقى ناسيوناليزم سه ره راي نه وه موو بشيوه و ئانوز بيه و سه ره راي هم موو زهخت و گوشاره كان كلپه ي كرد و گه شايه وه و به ره و ناسنامه ي فخره نكي سياسى و ئاما نجه كانى خوى ده روا ته پيش. روشنه كه ته نيا ره گه زو ئايين و زمان و هه ريم بو پيكه اتنى نه ته وه به س نيبه، به لام هه بوونى نه زموونيكى هاوبهش بو نه م مه به سته به سه. نه مريكا و ژا پون دوو ولا تن كه ناسنامه ي نه ته وه يي نه و اندا زور به هيژه، نه كاتيكا كه ژا پون له رووى قه وم بيه وه زور يه كده ست و هاوشيوه يه، به لام قه وم بيه ت نه نه مريكا گه ليك ئانوز و فخره چه شنييه. به لام نه هه ر دوو ولا تدا ميژوو و به رنامه يه كى هاوبهش نه ئارا دا يه و خاوه ن نه زموونى سه ركه وتوون. نه لبه ت زور نه ته وه و بزاقى ناسيوناليس ته دي كه هه ن كه هيشتا نه گه يشتوونه ته دوخى ده وله تي موديرن، به لام نينتماي فخره نكي نه و اندا زور به هيژه: سكاتله ند، كيبيك، كوردستان و فه له ستين. 7)

به مپييه كاتي نه مهر ناسيوناليزمى هاوچهرخ قسه ده كه ين، ده بى جهخت بكه ينه سه ر چوار خالى راقه كاري؛
1- ناسيوناليزمى هاوچهرخ رهنگه خه ريكي دروست كردنى ده سه لاتي ده وله تي نه ته وى سه ربه خو بيت، يان رهنگه وانه بيت، كه و ابو نه ته وه كان له رووى ميژووي و راقه كاريه وه پيكه اته يان نه ده وله ت سه ربه خو يه.
2- نه ته وه كان و ده وله تي نه ته وى ته نيا نه چوارچيوه ي ده وله تي موديرندا كه پاش شورشى مه زنى فه رانسه سه قامگير بوو، به رته سك نابنه وه، نه و پرؤسه يه نه دووسه د سالى رابردوودا هه موو نه وروپاي ته نيه وه و دواتر ناراسته ي جيهانى سيه هم كرا، به لام به شيوازي كرج و كال و ناره سن، رهه ندى شو قيني سته ي و كو نه په رستانه ي نه رهه ندى پيشكه وتنخوازانه ي زياتر بوو: ناسيوناليزمى ئاتاتورك و ره زا خان.
3- ناسيوناليزم ديارده يه ك نيه كه ته نيا تاييه ت به نوخبه كان بيت، به لكوو نه مرؤ دژكرده وه يه كه نه ناست نوخبه كانى جيهان.

4- بووه ي ناسيوناليزمى هاوچهرخ زياتر دژكرده وه ي چين و نه ته وه بنده سته كانه به شيوه ي ره سن و خو رسك هه ئناقولى و زياتر به ره و رهه ندى فخره نكي ده ئاژوى و كه متر به ره و به ستنى سياسى ده چي ت. به مپييه

زیاتر به‌رنگاری له کولتوری میژینهی خوی ده‌کا له جیاتی داکوکی له ده‌وله‌تی‌ک و دام و ده‌زگایه‌کی سیاسی. یان کاتی که سامانیکی سیاسی دروست ده‌کات، مه‌به‌ستی داکوکی کردن له ناسنامه و هیما نه‌ته‌وییه‌کانه و نه‌رکی سیاسی که‌متره .

"له دواسا‌له‌کانی سه‌دهی بیسته‌مدا بزاقی ناسیونالیزم له هه‌ندی‌ک شویندا ده‌وله‌تی فره‌نه‌ته‌وه‌یی تی‌کده‌شکینی (یه‌کی‌تی سو‌قیه‌ت) و له هه‌ندی شویندا ده‌وله‌تی فره‌نه‌ته‌وه‌یی داده‌مه‌زینی (یه‌کی‌تی نه‌وروپا). نه‌به‌ت نه‌م پرۆسه‌یه نه‌وه‌نده له‌گه‌ل دامه‌زراندنی ده‌وله‌تی مودی‌رن سازگاری نیه، به‌لکوو نه‌م بزاقانه چهن هی‌زیک‌ی مه‌زنن که ده‌یانه‌وی شیوه ده‌وله‌ت دروست ب‌کهن، چ به‌شیوه‌ی فدرالی‌زم له خواره‌وه بی‌ت، (نمونه‌ی کانا‌دا) یان میله‌تی پیکه‌اتوو له قه‌ومه‌کان بی‌ت (نونه‌ی ئیسپانیا). نه‌م بزاقه له‌لایه‌که‌وه یه‌کی‌تی فره‌ره‌هه‌ندی و بان نه‌ته‌وه‌یی پیکدی‌نی، (وه‌ک یه‌کی‌تی نه‌وروپا و ولاتی‌نی خاوه‌ن به‌رژه‌وه‌ندی هاوبه‌شی ناسیای ناوه‌راست، له‌لایه‌کی تره‌وه ده‌وله‌تی زه‌هیز و فره‌نه‌ته‌وه‌یی یه‌کی‌تی سو‌قیه‌ت ده‌رۆخینی...". (8)

جیهانی‌بوون پیکه‌اته‌یه‌کی به‌رین و نا‌ئۆزه که زۆر به‌رئه‌نجامی دژواز و جیاوازی لی‌ده‌که‌وئته‌وه، له‌لایه‌که‌وه ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌یی بی‌هیز و بچووک ده‌کاته‌وه، له‌لایه‌کی تره‌وه بزاقی فره‌ه‌نگی — سیاسی نه‌ته‌وه‌یی و ناسنامه‌خواز وه‌ریده‌خا و ویست و داخوازی جیاواز و فره‌چه‌شنی دروست ده‌کات.

به‌ پیی نه‌وه‌ی وترا، ده‌کری له‌سه‌ر پیکه‌اته و قه‌واره‌ی رۆژه‌لاتی ناوه‌راست و جوغرافیای سیاسی و داها‌تووی نه‌م ده‌قه‌ره خویندنه‌وه‌یه‌کی زانستیمان هه‌بی‌ت؛ نایا ده‌وله‌تانی رۆژه‌لاتی نیوه‌راست هه‌روا به‌شیوه‌ی نه‌ریتی و تاکده‌نگی و نادیموکراتیک ده‌میننه‌وه و توانای پاراستنی شکل و قه‌واره کۆنه‌که‌یان هه‌یه؟ نایا قه‌واره‌ی سیاسی رۆژه‌لاتی نیوه‌راست لی‌کده‌ترازی و له‌ت له‌ت ده‌بی و ده‌وله‌تانی نه‌ته‌وه‌یی بچووک دروست ده‌بن، یان له‌ ریگه‌ی پیکه‌اته‌ی فدراسیونه‌وه به‌شینه‌یی به‌ره‌و کونفدراسیون ده‌چیت؟ نایا بزاقه نه‌تنیکیه‌کانی رۆژه‌لاتی نیوه‌راست بزاقی فره‌ه‌نگی و ناسنامه‌خوازن، یان ره‌وتی سیاسی تۆکمه‌ن و ئینتمای دروست کردنی ده‌وله‌تی نه‌ته‌وه‌ییان هه‌یه؟

سه‌رچاوه‌کان:

- (1) درباره‌تغیر جهان، میشل نووی، حسن مرتجوی، انتشارات روشنگران، صص 94-99.
- (2) نظریه‌های دولت، دکتر حسین بشیریه، نشر نی، تهران 1379،
- (3) ناسیونالیزم و سه‌قه‌ر، مه‌ریوان وریا قانع، چ ره‌نج، سلیمانی 2005، ل 40-42.
- (4) هه‌مان سه‌رچاوه، ل 43.
- (5) هه‌مان سه‌رچاوه، 44.
- (6) عصر آگلامات، ج (2) قدرت هویت، مانوئل کاستلز، نشر گرح نو، تهران 1380، ص 45.
- (7) هه‌مان سه‌رچاوه، ل 47.
- (8) هه‌مان سه‌رچاوه، ل 48-50.